

Patriark Organist Sven Atle Johannesen: Alt blir bra?

**Det er en fundamental forskjell på å si at ting blir
«bedre» og at de er «bra nok».**

«Alt blir bra» sto det i barnehagevinduene over flotte regnbuer. Det skulle gi håp i en krisetid. Mange trykket budskapet til sitt bryst, kopierte det, og delte i sosiale medier. Optimisme.

Men det tok ikke lang tid før motstemmene hørtes minst like godt på Facebook: Vi må snakke sant! Alt blir ikke bra. Vi må ikke love barna noe som vi ikke vet sikkert at vi kan holde. Mors firma kan gå konkurs, far kan miste jobben. Bestemor kan dø. Engasjementet mot «alt blir bra» var like stort som entusiasmen blant dem som satte opp de første skiltene i vinduene.

Hever seg over

Hva ville kritikerne i stedet at vi skulle si til barna? «Mye blir bra»? Men kan vi vite det, da? «Ganske mye kan bli helt OK»? Tja, heller ikke det er gyldig for alle. Det som kanskje ville passere sannhetskravet for mange, funker ikke helt som tekst over regnbuen: «Noe blir bra, noe kan bli riktig dårlig. Vi vet ikke».

Alt blir bra-kritikerne har noen poenger. Men jeg greier ikke fri meg fra en tanke om at det også handler om andre ting. For noen er ikke «alt blir bra» sofistikert nok. Kritikken er en indirekte måte å heve seg over det folkelige. «Åååh, det går likar no» rommer liksom ikke livets alvor. Noen snakker som om det å være kritisk er det samme som å tenke kritisk.

Forfallsforestillinger

Noen har forestillinger om at verden er i forfall, og ser på tanken om at det meste går bra som en trussel mot det bestående. De mer progressive som har blikk for det gode, kan på sin side miste motivasjonen og engasjementet. Hvis alt uansett blir bra, hva er da vitsen med engasjement og innsats?

Se til tallene

Faktum er at selv om ikke alt blir bra, blir nesten alt, i det store og hele og over tid, bedre. Faktum? Ja, tallene viser det. Vi tenker faktisk mer moralsk hvis vi bruker og forstår tall, og her en av grunnene. Hvis vi teller det som virkelig betyr noe, vil vi se hvor utrolig mye bedre verden er blitt på kort tid.

Det å leve er det fremste godet vi kan få. Bare de siste 50 år har hver enkelt verdensborger fått i gjennomsnitt nesten et kvart liv ekstra. Forventet levealder i verden er 71 år. I 1970 var den 58. Levealderen har økt mest der den var lavest, og de nye årene er friske år, ikke en lengre alderdom med mer sykdom.

Utdanning og likestilling er andre viktige verdier. I dag fullfører ni av ti jenter i verden grunnskoleutdanning. For 20 år siden var det mindre enn åtte av ti. Vold? I det voldelige USA er antall drap per 100 000 innbyggere gått ned med 45 prosent siden 1990. Nedgangen er omtrent like stor i Norge.

Var verre før

Hvis vi ikke liker tall, kan vi oppdage framgangen ved å la tankene gå en ekstra omdreining. Diktatorer truer og torturerer, men når de prøver å skjule det, innrømmer de samtidig at slikt ikke er akseptabelt. Tidligere skjedde volden offentlig fordi den var mer akseptert.

Rasisme? Et stort problem, men selv om dagens rasisme er brutal, var utbredt lynsjing og apartheidlover for et par generasjoner siden verre.

Skeives rettigheter? Under press mange steder, men for 50 år siden fantes slike rettigheter ikke i det hele tatt.

Begrepet mobbing fantes ikke i 1950-årene, men fenomenet mobbing fantes, naturligvis. Det ble bare ikke sett på som særlig alvorlig, og ensomheten og skammen for den som ble offer for de andres hån eller utfrysing, var tyngre å bære enn i en tid med nulltoleranse, sosiallærere og PPT.

Er omsorgen for dem som skiller seg ut, noe mindre i dag enn da man snakket om «sinnsyke» og «evneveike» og sendte dem på «asyl» eller

gjemte dem unna i hjemmene? Nøkternt vurdert ser det ut til at vår evne til å bry oss om andre mennesker er blitt større, ikke mindre, med generasjonene.

Krever engasjement

Det å vise at nesten alt blir bedre, er ikke en oppfordring til likegyldighet. Det er nemlig en fundamental forskjell på å si at ting blir «bedre» og at de er «bra nok». Alt som er nevnt ovenfor hører til på lista over ting som ikke er bra nok, og som krever vårt engasjement: helse, utdanning, vold, mobbing og omsorg for de svakeste. Med en god forståelse av hvordan verden utvikler seg, treffer engasjementet vårt bedre.

Tallene sier heller ikke at ting er blitt bedre av seg selv. Den fantastiske framgangen, som gjør at vår tid i gjennomsnitt er den beste å leve i, ikke bare for oss i den aller mest privilegerte delen av verden, men for alle mennesker, er en frukt av hardt arbeid og gode valg. Setter vi oss med hendene i fanget eller gjør dårlige valg, stopper framgangen opp. Det er som med koronaen i Norge: Tiltakene virker, men tar vi framgangen som en selvfølge, risikerer vi å tape det som er oppnådd.

Tro trengs

Og apropos korona: Er det ikke upassende å snakke om framgang når vi står midt i en global pandemi som har satt verden flere tiår tilbake? For det første: Selve spørsmålet rommer den innsikten at verden går framover. Vi vil ikke flere tiår tilbake. For det andre: Det som virkelig kan true framskrittene, er at vi mister troen på at det nytter å engasjere seg. For å håndtere koronakrisen, for ikke å snakke om klimakrisen som er enda mer fundamental, trenger vi tro på at vi kan forandre verden. Et realistisk blikk på fortida viser at det er mulig.

Selv om ikke alt blir bra nok, blir nesten alt bedre. Det kan vi trygt fortelle nye generasjoner.

(Teksten er opprinnelig skrevet av Vebjørn Horsfjord, religionsforsker og professor ved Høgskolen i Innlandet. Patriark Sven Atle Johannesen har bearbeidet til bruk her i Leiren. Den opprinnelige teksten ble publisert som kommentar i avisen Vårt Land fredag 14. august 2020.)